

Biti za druge, biti po drugima

Josip Šimetin

UDK: 177.61

Izvorni stručni rad

Primljeno: 20. rujna 2003.

Prihvaćeno: 1. prosinca 2003.

Svoju odnošajnost, svoju naravnu upućenost na druge, živimo u osobnoj povezanosti s Bogom i ljudima. Ostvarujemo je odnosima ljubavi, ali katkad i određenim neprihvaćanjem onih na koje smo upućeni.

Druge ljubimo čineći im dobro. Na to potiču i dane nam Božje zapovijedi te Kristov primjer, koji predaje svoj život za naše otkupljenje i spasenje pozivajući nas da i mi, tako kako je on ljubio nas, ljubimo jedni druge, uključujući i naše neprijatelje, uz opraštanje svima koji nam nanose zlo. Tako, iako usredotočeni na sebe, svi zajedno možemo sve više biti jedni po drugima, dakako, poštujući osobnu slobodu svakoga.

Ljubav je realni sadržaj našega svakodnevnog života. Povezana je s obraćenjem i vjerovanjem, prevladavanjem vlastite sebičnosti povjerenjem u Boga. Povjerenje očituje ljubav, a u ljubav se sve bolje upoznaje Boga i iskrenije prihvaća biti po njemu, vršiti njegovu volju, volju Onoga koji se poistovjetio sa svakim čovjekom i tako ljubav za bližnje usmjerio i na sebe. Bog nas ljubi i očekuje našu ljubav da bi tako njegova ljubav za nas mogla postati djelotvornom. Bog nam se ne nameće, nego čeka da ga u svojoj slobodi prihvatimo, jer osobna ljubav je uzajamni odnos davanja i primanja. U Božanskih osoba to je jedinstven, neraskidiv odnos. U ljudi davanje i primanje očituje se i kao više ili manje zasebni elementi tog odnosa, ovisno o tome koliko prihvaćamo u poniznosti podijeliti s drugima ono što primamo tako da što više budemo jedni po drugima. Tek u vječnom stanju slobode moći ćemo u »biti po drugima« ostvarivati »biti za njih«, a drugi će u »biti po nama« ostvarivati »biti za nas«.

Oдношajnost se ostvaruje ljubavlju

Svim bićima je naravna odgovarajuća vrsta odnošajnosti. Međutim, samo racionalna bića, kakav je čovjek, ostvaruju odnošajnost u njezinu najvišem dosegu, u međusobnim odnosima izvorno očitovanim ljubavlju. Samo ljudska odnošajnost je na stupnju osobnosti. To je odnošajnost slobode, a ne nužnosti što prati odnose nerazumnih bića.

Osoba svjesno živi odnošajnost, odnošajni je subjekt koji samostalno i slobodno odlučuje o svojim odnosima, na-

ročito odnosima ljubavi s drugima. Osoba neposredno očituje odnošajnost kao posebni oblik svog bitka.

Oblici bitka su supstancija i relacija. Supstancija definira biće u sebi. Relacija ga određuje prema drugima. Biće koje nije dovoljno sebi, mora biti u odnosima s drugima. Jedino Bog je dovoljan sam sebi ostvarujući svoju odnošajnost u sebi. Supstancijom smo u sebi i za sebe. Nismo u drugom subjektu. Relacijom smo, u onome što jesmo, po drugima i za druge. Bog je apsolutna supstancija,

sama božanska supstancija. Nije po božanstvu, nego je božanstvo.

Bog koji je objavljen kao ljubav shvatljiv nam je u svojoj ljubavi, posebno onima koji ljube (usp. 1 Iv 4, 7). Polazeći od naše odnošajnosti i nesamodostatnosti možemo prihvatiti da Bog u svojoj savršenosti mora biti samoodnošajno biće, da je u Bogu više osoba u međusobnom odnosu i da one pripadaju jednom jastvu. Ipak, na Boga nas lakše upućuje materijalni svijet, koji savršeno funkcionira zahvaljujući Misli. Bliže nam je postojanje Boga koji je misao, nego koji je ljubav. Čovjekova odnošajnost gurnuta je ljudskim grijehom u stranu. Ljudska usredotočenost na sebe, borba za održanje života ne pridonose pozitivnom ostvarenju odnošajnosti. U međuljudskim odnosima nema dovoljno skladnosti pa je vrlo teško, gotovo nemoguće isključivo svojim razmišljanjem doći do spoznaje da je Bog ljubav, pogotovo je to bilo teško prije njegova očitovanja u Kristu.

Svoju samoodnošajnost Bog ostvaruje u uzajamnoj ljubavi Božanskih osoba: Oca, Sina i Duha Svetoga, očitujući tako međusobnu ljubav kao izvorni odnos. Iz ovog odnosa proizlazi i naša odnošajnost: naša emocionalna ljubav kao odnos prema nekome ili nečemu i osobna ljubav kao uzajamni odnos dvaju ili više odnošajnih subjekata, odnos između osoba.

Emocionalni odnos je jednostran, nepotpun. Osobni odnos je uzajaman, dvostran, potpun, odnos davanja i primanja.

Unutarbožanski odnosi su takva punina međusobnih odnosa da se svaka osoba poistovećuje s određenim odnosom ljubavi, da je osoba isto što i odnos kojeg ostvaruje.

Bog poziva svakog čovjeka da i on svoju odnošajnost živi kao ljubav, da se osobno što potpunije ostvaruje u ljubavi i tako bude što više ljubav, pa da bi nakon

smrti odnos ljubavi mogao vječno živjeti kao svoje trajno osobno određenje.

Vječni život svakog čovjeka određen je njegovim zemaljskim osobnim ostvarenjem. Provodi ga u realnosti suživota s Bogom ili u ništavilu odsustva Boga, kojeg je odbacio.

Svoju odnošajnost, naime, ljudi ne moraju uvijek živjeti kao ljubav. Oni mogu i mrziti druge, činiti im zlo, nametati im ono što nije prikladno njihovoj egzistenciji iako su izvorno, po svome Stvoritelju, upućeni na ljubav.

Mržnja je izopačena odnošajnost. Ona je izraz i posljedica neprihvatanja Božje ljubavi, čovjekova antirealizacija. Mržnjom isključujemo druge iz vlastitog bića, uništavamo druge u sebi, što se onda odražava i na njihovo osobno ostvarenje. I kao što nas ljubav sjedinjuje s Bogom, tako nas mržnja dijeli od njega. Prestajemo biti u Bogu. Mržnjom odbacujemo realnost postojanja i upadamo u ništavilo.

Tijekom svog zemaljskog života čovjek je slobodan ljubiti i mrziti, izabrati dobro ili zlo. Izbor objektivnog dobra uključuje ga u stanje slobode, koja ga sve više učvršćuje u realnosti postojanja. Izbor zla uvodi ga u stanje neslobode, koja ga sve intenzivnije uvlači u ništavilo.

Odnosajnost čovjek živi u svojoj tjelesno-duhovnoj cjelovitosti. Živi je u svojoj osobnoj povezanosti s Bogom i sa svim ljudima u punoj osobnoj slobodi. Ostvaruje je, po svom naravnom određenju, radom i ljubavlju. Radom očitujemo naš odnos sa stvarima, a ljubavlju sa svojim potrebama oslanjajući se i na druge ljude. Vanjski izraz ove radne i svake životne povezanosti s drugima je društvenost. Nutarnji izraz naših odnosa s drugima, našeg uzajamnog prihvaćanja u osobnoj ljubavi je zajedništvo, zajedništvo ljubavi, koje se utemeljuje u »zajedništvu s Ocem i Sinom« (1 Iv 1, 3) i u svojoj pu-

nini ostvaruje kao »zajedništvo Duha Svetoga« (2 Kor 13, 13), kao zajedništvo u uosobljenoj Božjoj ljubavi.

Ljubiti bližnje

Bližnje ljubimo čineći im dobro. To isto očekujemo i od njih, iako naša ljubav za njih ne bi smjela biti time uvjetovana. Očekujemo da ih po njihovim djelima ljubavi možemo prihvatiti kao naše dobro. Očekujemo ljubav za ljubav, a da bi se moglo što ispravnije ocijeniti nečije dobro oslanjamo se na ljubav prema sebi kao kriteriju ljubavi prema drugima.

Ljubiti sebe je htjeti sebi dobro, što je naravno svakom čovjeku. Ljubiti sebe znači i prihvatiti sebe kao dobro, to jest kao primjerenog svojoj ljudskosti.

Svatko ljubi ono što ocjenjuje dobrim za sebe, a takvim smatra i sebe. Sam sebi je također predmet privlačnosti koju izaziva čuvstvo ljubavi.

Svi ljudi ne ostvaruju na isti način svoje težnje za vlastitim dobrom. Normalno bi bilo da to čine vodeći računa i o dobru drugih. Normalno bi bilo da svatko prihvaćajući sebe onakvim kakav jest (od fizičkog izgleda do vlastite osobnosti) prihvaća i druge onakvima kakvi jesu ne inzistirajući na onome što oni nisu. Svaki čovjek, takav kakav jest, nositelj je punog osobnog dostojanstva i nezamjenjiva je vrijednost. Nitko nije sredstvo prohtjeva drugih. Uza sve to, ima onih koji sve podređuju vlastitoj sebičnosti, iz čega proizlaze djela što se ne mogu označiti dobrima za druge.

Krist, na rastanku s učenicima prije svog odlaska s ovoga svijeta daje zapovijedi ljubavi novi sadržaj: »Ljubite jedan drugoga; kao što sam ja ljubio vas, ljubite i vi jedan drugoga« (Iv 13, 34). Krist umire da bismo imali život, ustvrdivši: »Nitko nema veće ljubavi od ove: položiti vlastiti život za svoje prijatelje« (Iv 15, 13).

Krist očekuje i od nas takvu ljubav, a ona je moguća nadilaženjem sebe kao naravnog dobra oslanjajući se na Boga. Imajući isključivo sebe za kriterij ljubavi prema drugima teško bismo dali svoj život za njih. Teško bismo i oprostili drugima. Krist očekuje da se za druge žrtvujemo do kraja, a moramo im oprostiti zlo što nam nanose da bi i nama bilo oprošteno.

Bog nam oprašta jer je ljubav, a opraštanje je čin ljubavi. Opraštajući nam naše grijehе daje nam novo postojanje, čini nas novim stvorovima, uvodi nas u stanje što nadilazi samo stvaranje, stanje pravde koja ne dolazi od ljudi.

Onaj kome se nanosi zlo postaje pravednikom kad oprost, a da bi mogao lakše oprost, ne smije suditi druge. I Krist kaže: »Ne sudite... jer kako budete sudili, onako će se i vama suditi; kako budete mjerili, onako će se i vama mjeriti« (Mt 7, 1–2). Uostalom, nitko od nas ne zna kako bi se ponašao u okolnostima u kojima su nam drugi nanijeli zlo, a pravednik će nastojati, da osuđujući zlo, ne osudi i onoga koji ga čini.

Božja pravednost proizlazi iz ljubavi, a naša pravednost iz samoodržanja i osobne neovisnosti. Drukčiji su zahtjevi pravednosti u zaštiti osobne neovisnosti, a drukčiji u ostvarenju slobode zajedništva ljubavi. Pravednost, i Božja i naša, je dati drugima ono što im pripada kao bićima uključenim u poredak ljubavi.

Drugima pripada i opraštanje, kojim svjedočimo prihvaćanje Božje pravde, prihvaćanje ljubavi koja pobjeđuje zemaljsku pravdu naše palosti.

Prihativši poziv opraštanja pristajemo ljubiti i one koji nas ne ljube, čak i one koje zovemo neprijateljima.

Sve to možemo i moramo jer se Krist poistovjetio sa svakim čovjekom. On nikoga nije odbacio. Otkupio je sve ljude i svakome pružio mogućnost eshatolo-

škog spasenja. Na nama nije da procjenjujemo tko hoće a tko neće prihvatiti ponuđeno. Mi nedovoljno poznajemo druge da bismo mogli suditi o tome. Ni za koga ne možemo reći da se odrekao spasenja i tako se potpuno isključio iz Božje ljubavi, pa mu ne treba ni naša ljubav. Opraštajući im nanijeto zlo, pa i kad se ne kaju za to, što bi bila najprihvatljivija pretpostavka pomirenju, potičemo ih na zahvalnost, a zahvalnost rađa ljubaviju kojom prihvaćamo jedni druge. Opraštanje je uvijek odnos između onoga koji oprašta i onoga kome se oprašta. Nije potiskivanje i zaborav učinjenog. Ono što se oprašta mora biti prisutno u odnosu opraštanja.

U međusobnim odnosima drugi nas mogu prihvatiti i kao one koje trebaju, koji su im korisni poput bilo koje stvari koju vole, ne uspostavljajući s nama odnos osobne ljubavi. Drugima možemo biti objekt bezobzirnog iskorištavanja. Ne suprostavljajući se takvim postupcima iskazujemo svoju ukorijenjenost u ljubavi.

Zapovijed »ljubiti bližnje« prati Božje sudjelovanje u našoj ljubavi, osiguravajući tako njezino održavanje i onda kad nam nije direktno uzvraćena od onih kojima iskazujemo dobro. Zato jer je Bog uključen u našoj ljubavi, uzvraćajući nam neuzvraćenu ljubav onih koje ljubimo, možemo ljubiti neprijatelje. Onima koji nam nanose i žele zlo mi bismo teško iskazali ljubav kad ne bismo u Božjoj ljubavi našli poticaj i opravdanje naše ljubavi za njih.

Bog je zapravo konačni razlog zašto ljubimo sve ljude. Od Boga je i naša odnošajnost i dobro što ljubimo u drugima. (To, dakako, ne znači da je Bog uvijek i konkretni razlog svakog čina naše ljubavi.) Ljubimo zato jer je Bog ljubav — a nas je stvorio »na sliku svoju« (Post 1, 27) — jer je ljubav realnost života, jer se možemo osobno ostvariti samo u ljubavi.

Bez ljubavi sva naša ostvarenja, čak kad bi i izgledala kao djela ljubavi, ne bi značila ništa. Dar jezika, proroštvo, znanje, vjera, darivanje siromaha, predanje samog sebe... bez ljubavi ne znače ništa (usp. 1 Kor 13, 1–3).

Mi najčešće ljubimo samo pojedine ljude, one najbliže, njih nekolicinu s kojima dolazimo u neposredni kontakt. Svojim djelima ljubavi ne zahvaćamo sve, iako je dublji smisao Božjeg svijeta, kakav je naš, u međusobnoj ljubavi sviju i dakako, ne između svih na isti način, ali svakako u bogatstvu mogućnosti što proizlaze iz zajedništva ljubavi s Bogom, kojem pripadaju i svi oni što se ostvaruju ljubeći druge.

Ljubav kojom se povezujemo s drugima ostvarujemo kao davanje i primanje, ali »blaženije je davati nego primati« (Dj 20, 35). I ugodnije je davati nego primiti bez obzira na motive zašto nešto činimo. Primanjem možemo iskazati da nam je potrebna pomoć drugih, ali i da drugi trebaju činiti nama dobro. Davanjem možemo ispunjavati svoju dužnost činenja dobra drugima, ali i doživljavati sebe kao one koji mogu ono što drugi ne rade, a oholost zna biti i razlogom neprihvatanja ljubavi drugih prema nama. Ipak, samo učinjeno dobro daje osjećaj ugodnosti našoj ljubavi.

Neposredni razlog naše ljubavi za druge je u tome što nas oni trebaju, što smo im stalno potrebni. Potrebni su, na isti način, i oni nama. Ipak naše uzajamne potrebe jednih za drugima ne možemo, dok smo na ovome svijetu, zadovoljiti takvom povezanošću u uzajamnom činenju dobra da bismo potpuno bili jedni po drugima. Po drugima možemo biti samo toliko koliko nas ljube. Pragrijeh ovoga svijeta nameće nam usredotočenost na sebe. Po svojoj zemaljskoj naravi svaki je čovjek preći sam sebi nego drugima. Mi možemo pomoći drugima, i dru-

gi to mogu učiniti nama, ali egoistički oslonac života je jači. Sami se moramo izboriti za vlastito održanje i sami moramo odgovoriti na Božji poziv ljubavi što je upućen svakome od nas. Mi, u skladu s našim interesima, prihvaćamo ili ne prihvaćamo ono što drugi smatraju djelima ljubavi prema nama. Isto tako, ljubeći druge, pazimo da ne povrijedimo njihovu slobodu, njihovo pravo da naša djela ljubavi prosude onakvima kakva odgovaraju njihovim interesima. Osobna neovisnost svakog čovjeka je njegovo najveće dobro vrijedno svačijeg poštovanja.

Granice ljudske neovisnosti ni Bog ne prekoračuje. Bog čeka da prihvatimo njegovu brigu za nas, čeka da zakoraknemo u njegovu ljubav. Ne prisiljava nas na nju. Ako i ne prihvatimo njegovu ljubav, on nam svejedno čini dobro koliko je to moguće a da ne povrijedi našu slobodu. »Njegovo sunce izlazi nad zlima i dobrima, i kiša pada i pravednima i nepravednima« (Mt 5, 45). Bog ne može ne ljubiti. Samo mi možemo onemogućiti Bogu da ostvari svoju ljubav za nas onako kako bi htio.

U Božjoj ljubavi, kojoj smo svi zahvaćeni, nalazimo smisao i uzor naše ljubavi za druge, a u Kristovu poistovjećivanju sa svakim čovjekom, što uključuje Božje prihvaćanje i uzvratanje naše ljubavi prema bližnjima, odgovarajuću potporu.

Potpora nam je potrebna jer smo kao stvorovi Božji vezani uz ljubav, ali živjeti u ljubavi moguće je samo prihvaćanjem Boga, što očitujemo ljubavlju za druge ljude, posebno one nama najbliže s kojima smo u svakodnevnom kontaktu, uvijek svjesni da »tko ne ljubi svoga brata koga vidi, ne može ljubiti Boga koga ne vidi« (1 Iv 4, 20).

Bog, iako nevidljiv, prisutan je ljudima. Među nama je bez obzira koliko je deklarativno prihvaćen. Svakodnevno isku-

stvo svjedoči o tome. Ono nam svjedoči, također, da je ljudima naravno ljubiti druge: Boga i bližnje.

Ljubiti Boga

Najveća je i prva zapovijed: »Ljubi Gospodina Boga svoga svim srcem svojim, svom dušom svojom i svom pameti svojom!« Druga je toj jednaka: »Ljubi bližnjega svoga kao samoga sebe!« (Mt 22; 38, 37 i 39).

Ljubav vodi k Bogu, čini da ga sve bolje poznamo i sve više se ispunjavamo njime. »Tko god ljubi, od Boga je rođen i poznaje Boga. Tko ne ljubi, nije upoznao Boga« (1 Iv 4, 7–8). »Ako vršimo njegove zapovijedi, po tome znamo da ga poznamo« (1 Iv 2, 3), a njegova zapovijed je: vjerovati u Krista i ljubiti jedan drugoga (usp. 1 Iv 3, 23).

Da bi vjerovao i ljubio, čovjek, koji je sav usredotočen na sebe, mora se odvratiti od takvoga sebe i obratiti Bogu, mora se okrenuti suprotno svom ovo-svjetovnom usmjerenju i krenuti novim putem, napraviti zaokret u ustaljenom načinu bivanja, mora prevladati prošlost neprekidnim započinjanjem. Bez obraćanja vjera je nemoguća. Ljubav također. Permanentnim započinjanjem postaje se kršćaninom.

Bog poziva svakog čovjeka da se obrati i vjeruje. Bog »neće da se itko izgubi, nego da svi pristupe obraćenju« (2 Pt 3, 9). »Obratite se i vjerujte evanđelju« (Mk 1, 15), govorio je Isus.

Iz tog poziva čovjek crpi snagu za obraćenje. obraća se snagom prihvaćenog Božjeg poziva, snagom Božje ljubavi kojoj se prepušta.

Obraćenje se potvrđuje vjerom, koja je izraz naše osobne povezanosti s Bogom, povjerenja u Boga, izraz našeg nadilaženja usredotočenosti na sebe, očitovanje pouzdanja u Boga umjesto u sebe. Vjerom se oslanjamo na Boga.

Predajemo se Kristu. Prihvaćamo svoju ovisnost o njemu, ali i postajemo njegovom podrškom. Omogućujemo mu da se osloni na nas u našoj ljubavi za bližnje, jer vjera se ostvaruje ljubavlju.

Vjerovati u Krista i Kristu znači prihvatiti ga za svoje dobro, a to je očitovanje ljubavi koje se živi u međusobnom odnosu, u zajedništvu s Bogom. To je »vjera u Gospodinu Isusu« (Ef 1, 15).

Božja nastojanja teže uspostavljanju odnosa ljubavi s nama. Bog očekuje da ga primimo kao svoje dobro, a učiniti to, već znači biti dobrom za Boga. Boga ljubimo odnoseći se prema njemu kao prema vlastitom dobru postajući tako i dobrom za njega po našem slobodnom izboru.

Onoga koga prihvaćamo kao vlastito dobro, koga ljubimo, toga na odgovarajući način i poznavamo. Poznavanje Boga očitujemo vršenjem njegovih zapovijedi (usp. 1 Iv 2, 3). Držeći se njih svjedočimo svoju ljubav (usp. 2 Iv 6) i u njoj sve bolje poznavanje Boga.

Zapovijed ljubavi uključuje Boga i bližnje. Ljubeći bližnje, ljubimo Boga, čak ako i ne smatramo svoja djela ljubavi prema bližnjima djelima ljubavi prema Bogu. Krist će reći: »Meni ste učinili koliko ste učinili jednome od ove moje najmanje braće« (Mt 25, 40).

Poistovjetivši se sa svima omogućio nam je da ga ljubimo čineći dobro drugima. To je ono što mi možemo dati Bogu. To je način kako sebe, vlastitom odlukom, učiniti dobrom za Boga, kako se osobno ostvariti u činjenju dobra kojeg Bog očekuje od nas da bismo bili u njegovoj ljubavi.

Svoju ljubav prema Bogu iskazujemo i dajući mu od onoga što je on dao nama. Možemo mu prinijeti od svega što nam je ostavio na slobodno raspolaganje. Možemo mu prinijeti i od onoga što smo sami napravili. Nije bitno da li Bogu to

treba. Bitno je da time sebe nastojimo učiniti dobrom za Boga. Bog to prihvaća. Prihvaća našu žrtvu, ali je ne pretpostavlja činjenju dobra drugima.

Ljubeći Boga, koji je punina dobra, ljubavljuzahvaćamo i sve one koji sudjeluju u toj punini. Ljubeći Boga, ljubimo i njegove stvorove, jer oni participiraju u njegovu dobru.

Obdarivši nas ljubavlju i sudjelujući u zajedništvu ljubavi s nama, Bog se vezuje uz našu ljubav, očekuje je, treba našu ljubav radi nas. Bog očekuje da prihvatimo njegovu ljubav, jer bez toga njegova ljubav nije djelotvorna u odnosu na nas. Očekuje da mu slobodno uzvratimo ljubav iako time ne možemo pridonijeti Božjoj punini niti uvećati njegovo savršenstvo. Bog, iskazujući nam ljubav, očekuje i naše sudjelovanje u njoj. Bog nas treba kao Stvoritelj i Spasitelj. Treba nas za sudionike u djelu stvaranja i sudionike u djelu spasenja. Bog želi da ga drugi slave videći naša djela ljubavi (usp. Mt 5, 16), po kojima bi ga spoznali i priznali, te tako postali i sami dionici njegove slave.

Bog nas vječno ljubi, a svako naše otvaranje Bogu je i prihvaćanje njegove ljubavi očitovano primanjem Duha Svetoga, po kojem poznavamo da smo u Bogu i Bog u nama (usp. 1 Iv 4, 13). Svi koji nešto traže od Boga primaju s Duhom Svetim ono što su molili. Svi koji vjeruju u Krista primaju Duha Svetoga. Svi koji vjeruju, primaju ga i u njemu se obraćaju Ocu. Takva je ljubav Božja. Ljubi nas dajući nam sebe. »Mi ljubimo, jer je on nas ljubio prije« (1 Iv 4, 19). Ljubio nas je stvarajući ovaj svijet i nas u njemu. »Tako je ljubio svijet da je dao svog jedinorođenog Sina da ne pogine ni jedan koji u nj vjeruje, već da ima život vječni« (Iv 3, 16). Krist je »za nas dao svoj život« (1 Iv 3, 10), dao je »samoga sebe kao otkup mjesto svijju« (1 Tim 2, 6). Umro je

»mjesto svih« (Mt 10, 45). Da nije Krist umro mjesto nas, morali bismo svi beznadno umrijeti. Krist nas je oslobodio takve smrti. Njemu dugujemo svoj život, svoju nebesku vječnost. Takva je ljubav Božja za čovjeka. Zato sveti Ivan može reći: »U ovome se sastoji ljubav: Nismo mi ljubili Boga, nego je on ljubio nas« (1 Iv 4, 10). »Ljubav dolazi od Boga... jer Bog je ljubav« ((1 Iv 4, 7–8).

Ljubav Božja nije odgovor našoj ljubavi. Bog ne čeka naša djela da bi nam uzvratilo ljubavlju. Naprotiv. Inicijativa je na njegovoj strani. Neprekidno nam nudi svoju ljubav očekujući da je prihvatimo. Njezinim prihvaćanjem postajemo je dostojni, što onda i očitujemo svojom ljubavlju.

Bog je uvijek pripravan iskazati nam ljubav. Na nama je da mu to omogućimo, da dopustimo njegovu ljubav pa i kad se čini da nam je, u nekim njezinim manifestacijama, to neprimjereno. I Petar se opirao dopustiti Kristu da mu opere noge (usp. Iv 13, 6–8) dok nije shvatio da je ljubav Božja bezgranično prijateljska i bezrazložno darivajuća.

Naše biti po drugima

Osobna ljubav izražena uzajamnim davanjem i primanjem je jedinstven, cjelovit odnos. U takvom ostvarenju davanje pretpostavlja primanje i primanje davanje. Činiti dobro drugome i biti mu dobro uključuje očekivano prihvaćanje djela ljubavi kao vlastitog dobra od strane onoga kome se čine. Taj, prihvaćajući dobra djela, prihvaća i dobročinitelja i tako je po njemu u onome što od njega dobiva. Prihvaćanje da je po njemu već je i davanje njemu, već je potpuno iskazivanje ljubavi i davanjem i primanjem.

Oni koji se međusobno ljube jedni su za druge i jedni po drugima. Za druge smo koliko smo im na raspolaganju, ko-

liko očitujemo svoju raspoloživost za njih, omogućujući im da nas, koji im činimo dobro, i prihvate kao dobro. Po drugima smo prihvaćajući njihova djela ljubavi kao vlastitog dobra. Po njima smo toliko koliko nas oni ljube. Po drugima smo dobrom što nam ga čine. Po njima smo, jer svoju ljubav ugrađuju u nas zadobivajući naše povjerenje. Ipak, dok smo na ovome svijetu, drugi ne mogu unijeti toliko svoje ljubavi u nas, da bismo mogli biti potpuno po njima. Što više, mogu, ne očekujući da prihvatimo njihova nastojanja, zahtijevati od nas da budemo isključivo po njima, da im se pokoravamo, negirajući ljubav kao međusobni odnos.

Ljubeći druge otvaramo prostor njihovoj ljubavi za nas i našoj mogućnosti da smo sve više po njima. Naše prihvaćanje da smo po njima potvrđujemo sve većom ljubavlju za njih. Tako se smanjuje odmak davanja i primanja.

U Božjem djelovanju tog odmaka nema. U međusobnim odnosima Božanskih osoba ne može biti davanja koje ne bi bilo i primanje i primanja koje ne bi uključivalo i davanje. Davanje izlazi od primanja, primanje od davanja. Osoba koja se daje čini to prihvaćanjem one Božanske osobe kojoj se daje i koja opet prihvaća njezino davanje. Očevo davanje Sinu proizlazi iz Sinovog prihvaćanja Očeva davanja i svog predanja Ocu, kojeg Otac prihvaća. U Bogu se davanje i primanje uvijek ostvaruje kao jedinstveni odnos ljubavi.

I međuljudska osobna ljubav je također jedinstven odnos davanja i primanja, dakako, toliko koliko to može biti u našim zemaljskim uvjetima. Naime, davanje i primanje očituju se i kao zasebni elementi tog odnosa sa svojim specifičnim ostvarenjima.

Davanje, očitovano činjenjem dobrih djela drugima i samog sebe dobrom za njih, trebalo bi rezultirati prihvaćanjem

onoga što dajemo i isto takvim uzvraćanjem onih kojima dajemo, jer je osobna ljubav uzajamni odnos. Međutim, to se uvijek ne događa. Drugi mogu svoj odnos prema nama svesti isključivo na uzimanje ne uzvraćajući nam svojom ljubavlju našu ljubav. Ako se to dogodi, to ne mora biti razlogom našeg odustajanja od činjenja dobra drugima, od nastojanja da smo za druge. Bog je uvijek tu da mjesto njih uzvratu našu ljubav i tako je učini uzajamnim odnosom, bez čega nema osobne ljubavi.

Primanje onoga što nam drugi daju, uključujući i njih same kao našega dobra, omogućuje nam da smo po njima, ako to što čine, čine iz ljubavi prema nama. Prihvaćajući njihove postupke prema nama i onda kad nisu motivirani ljubavlju za nas, kad ih ne ocjenjujemo dobrim za nas, iskazujemo im naše uvažavanje i naše priznavanje Kristovog poistovjećivanja s njima. Prihvaćamo ih više na način davanja nego primanja, nastojeći da budemo dobro za njih u našem ostvarenju biti po Kristu.

Ljubeći druge i prihvaćajući njihova djela ljubavi gradimo i podržavamo odnos ljubavi. Što smo više za druge i drugi za nas, više možemo biti po njima i oni po nama; a što smo više po njima i oni po nama, to smo više za njih i oni za nas. Dakako, nikada potpuno jedni za druge i jedni po drugima.

Tek u stanju slobode, ostvarivom u eshatološkom blaženstvu, moći ćemo biti potpuno za druge i po drugima, a oni isto tako za nas i po nama; moći ćemo u biti po drugima ostvarivati biti za njih, a drugi će u biti po nama ostvarivati biti za

nas. Tek u takvu stanju slobode usredotočenost na sebe zamijenit će se usredotočenošću na druge. Umjesto za sebe, od drugih, po drugima i za druge. To su savršeno skladni odnosi kad se osobna sloboda očituje činjenjem dobra. To je ostvarenje ljubavi na božanski način. Do tada, Božjim posredništvom, nastojimo ostvariti što više od toga u našim svakodnevnim međusobnim kontaktima pokušavajući živjeti Kristov poziv: »Budite savršeni kao što je savršen vaš Otac nebeski!« (Mt 5, 48).

No Bog, iako neizmjereno veći od nas, svoje odnose s nama ne utemeljuje na svojoj veličini. Bogu se predajemo kao onome koji nas ljubi i koji očekuje da ga kao takvog prihvatimo, to jest kao onoga koji je za nas.

Čovjek može nastojati da bude po drugima bez obzira da li ga oni ljube ili ne, ali to ne može biti zapovijed ljudima, jer su ljudi naravno upućeni na sebe i jer je svaki čovjek odgovoran za svoju egzistencijsku situaciju. Tražiti od ljudi da bezuvjetno budu po drugima značilo bi ignorirati postojeću opću palost i smatrati stanje međusobne ljubavi normalnim zemaljskim stanjem ljudi, što nije točno.

Ljudi su grešni i njihova djela nisu samo ljubav. Niti mi uvijek ljubimo druge niti drugi uvijek ljube nas, iako nam je zapovijedeno da se međusobno ljubimo čineći drugima ono što želimo da oni čine nama (usp. Mt 7, 12). Ni naše prihvaćanje da budemo po drugima ne može nam osigurati normalan tijek postojanja. Tek u stanju punog ostvarenja ljubavi, a to nije ovaj svijet, to ćemo moći. Do tada je naš svakodnevni život ponajprije naša briga.

Summary

To be for others, to be through others

Our relationship, our natural orientation toward others we live in our personal connection with God and human beings. We love others in doing what is good for them. Although anchored in ourselves, we can all be more and more "through others" by respecting the personal freedom of everyone. Love is a real content of our everyday life. It is linked to our belief, our confidence in God and our overcoming of egoism. Confidence witnesses love, and in love it is possible to better approach God, to be more through Him who identified himself with all human beings, thus directing our love for them toward Him, too. Personal love is a mutual relationship of giving and receiving. Giving and receiving are more or less distinct elements in that relationship, though receiving and accepting is also giving. In a state of complete freedom human beings, though realizing themselves »through others« and being »for others«, rise up to being themselves.